

**ПРАВОВА ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ УЧАСТІ
ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНВАЛІДІВ
У ВИРОБЛЕННІ ТА ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ**

Богдан Мойса,
*аспірант кафедри політології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки*

У статті проаналізовано правові засади участі громадських організацій інвалідів у виробленні державної політики. Зокрема, визначено принципи та проблеми створення дорадчо-консультаційних інституцій та висвітлено створення та еволюцію найбільш впливових із них.

Ключові слова: *інваліди, соціальна політика, громадські організації інвалідів, консультаційно-дорадчі інституції, громадські ради.*

In the article the legal principles of public organizations of disabled people participation in making state policy are analyzed. The problems of public consultation institutes establishing are outlined, the evolution of the most influential is depicted.

Keywords: *invalids, social policy, public organizations of disabled people, public consultation institute, public councils.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Сприйняття державою об'єднань осіб з обмеженими можливостями оцінюється за рівнем залучення їх до формування та реалізації відповідної політики, врахуванням їх рекомендацій. При цьому неурядова організація, відіграючи таку роль у суспільстві, підтверджує довіру до неї цільової аудиторії. Формальні основи для участі неурядових організацій і є центральною проблемою нашого дослідження, у рамках якого спробуємо дати відповіді на запитання: яким чином регулюється участь громадських інституцій у прийнятті рішень політики, як еволюціонували консультативно-дорадчі органи та чи спроможні вони з формальної точки зору виражати потреби об'єкта політики та здатність її суб'єкта задовольняти ці потреби. Дана робота не ставить собі за мету визначити ефективність чи

результативність діяльності дорадчих інституцій, а покликана показати етапи їх формування.

Ступінь дослідження проблеми. Питання участі та впливу організацій громадянського суспільства на вироблення та впровадження політики є предметом наукового аналізу для галузей державного управління. Крім того, до цієї проблеми звертаються й науковці політологічної галузі, досліджуючи формування та розвиток громадянського суспільства і його потенціал. Що ж стосується питань участі організацій інвалідів у виробленні та прийнятті рішень, то ця тема досліджувалась відносно мало. Дослідник А. Гірман [1] висвітлює питання представництва осіб з функціональними обмеженнями. Також певна інформація міститься у публікаціях лідерів громадських об'єднань.

Мета й завдання. Метою роботи є аналіз правових основ участі громадських організацій інвалідів у виробленні соціальної політики, дослідження типів дорадчих інститутів та їх формальної спроможності враховувати потреби осіб з інвалідністю, а також можливості держави у їх реалізації.

Для реалізації мети дослідженням передбачені такі завдання:

- здійснення аналізу законодавчих та підзаконних актів, якими визначається необхідність залучення організацій до вироблення політики щодо інвалідів;
- узагальнення принципів та проблем функціонування інституцій участі організацій у формуванні політики щодо осіб з обмеженими можливостями;
- дослідження процесу формування та еволюції дорадчо-консультативних органів національного рівня.

Аналізуючи правові основи участі неурядових організацій інвалідів у формуванні та реалізації соціальної політики, автор спирався на законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують діяльність організацій інвалідів, а також міжнародні документи, ратифіковані Україною, якими визначено участь інвалідів у прийнятті рішень, що стосуються їхніх потреб та інтересів.

Об'єднання, яким надавалось право представляти інтереси осіб з обмеженими можливостями, мало чітко визначене поняття – «Громадська організація інвалідів», зафіксоване законом України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». Однак упродовж еволюції згаданого закону поняття наповнювалось новим змістом і на сьогодні визначається як: організації, що створюються з метою здійснення заходів щодо соціального захисту, реабілітації інвалідів, залучення їх до суспільно корисної діяльності, занять фізичною культурою і спортом та мають право користуватися пільгами і перевагами, передбаченими законодавством [2, с. 15].

Відповідно до цього ж закону центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання зобов'язані залучати громадські організації інвалідів при прийнятті рішень, що стосуються інтересів інвалідів [2, с. 15]. Характерним є той факт, що подібна норма виникла лише у 2005 році, проте у першій редакції закону мова йшла про необхідність залучення організацій інвалідів до прийняття відповідних управлінських рішень. До цього слід додати, що у першій редакції закону організаціям інвалідів надавалось право законодавчої ініціативи. Крім того, ці об'єднання були членами колегій Міністерства соціального захисту [2, с. 15].

Законом України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» в частині державної політики щодо інвалідів визначено, що Реалізація державної політики у сфері реабілітації інвалідів «покладається на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які у співпраці та партнерстві з громадськими організаціями інвалідів забезпечують розробку і виконання програм для запобігання виникненню інвалідності, компенсації вад і розладів функцій організму особи, створення умов для їх усунення шляхом медичної, психолого-педагогічної, психологічної, фізичної, професійної, трудової, фізкультурно-спортивної, соціальної реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів» [3, 5].

Обов'язковість залучення об'єднань осіб з обмеженими можливостями визначалась не лише внутрішнім законодавством. Підписавши та ратифікувавши міжнародні документи, що стосуються інвалідів, Україна зобов'язувалась створити умови для такої участі. Так, 16 грудня 2009 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію про права інвалідів, затверджену Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 12 грудня 2006 року. Вже у преамбулі конвенції не ставиться під сумнів участь інвалідів у політиці щодо захисту їхніх прав та інтересів: «уважаючи, що інваліди повинні мати можливість активної залученості до процесів ухвалення рішень стосовно стратегій і програм, зокрема тих, які безпосередньо стосуються їх» [4]. Крім того, така необхідність визначається статтею 4 конвенції, в якій йдеться про те, що під час розробки й застосування законодавства й стратегій, спрямованих на виконання цієї Конвенції, і в рамках інших процесів ухвалення рішень з питань, що стосуються інвалідів, держави-учасниці тісно консультуються з інвалідами, зокрема дітьми-інвалідами, й активно залучають їх через організації, що їх представляють» [4].

Таким чином, як у національному законодавстві, так і через прийняті міжнародні документи, Україна брала на себе зобов'язання створювати умови для участі об'єднань осіб з обмеженими можливостями у виробленні рішень стосовно політики захисту прав

інвалідів. Законодавством визначались рівні такої залученості – на рівні формування політики Кабміну та на рівні реалізації політики центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Що ж стосується безпосередньо формування та еволюції відповідних дорадчо-консультативних органів, організацій та установ, то їх умовно можна поділити на кілька груп.

1. За суб'єктами творення – органами влади, до повноважень яких віднесено формування та реалізацію політики. Серед них: комітети, комісії, ради при Верховній Раді України, при Президентові України, при Кабінеті Міністрів України, при центральних органах виконавчої влади, місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування. До компетенції зазначених інституцій віднесено питання загальної проблематики прав інвалідів – формування державної політики. Здебільшого до повноважень зазначених рад входить обговорення законодавчих пропозицій, а також відповідних нормативних актів, що видаються суб'єктами творення рад. Найбільш відомими у цьому сенсі інституціями є: Комісія з питань соціальної політики при Президентові України, Громадська рада при Верховній Раді України, відповідні дорадчі органи при комітетах Верховної Ради України, Рада у справах інвалідів при Кабінеті Міністрів України, Громадська рада при Міністерстві праці та соціальної політики України, Координаційна рада при Львівській обласній державній адміністрації, Координаційна рада громадських організацій при Київській міській державній адміністрації, а також сюди можна віднести ситуативні робочі групи, котрі створюються як експертні установи з метою врегулювання того чи іншого питання.

2. Іншим типом інституцій із залучення громадськості є галузеві органи дорадчо-консультативного характеру. Ці установи відповідають за узгодження позицій із вирішення проблем у конкретній сфері: освіти, зайнятості, реабілітації, доступності середовища тощо. Суб'єктами творення ряд є два і більше органів влади та управління, повноваження яких є дотичними до сфери відповідальності ради. До таких рад можна віднести: Рада з питань ранньої реабілітації інвалідів, Рада з питань освіти інвалідів, Громадська рада при Міжвідомчій комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, «Комітети доступності» при центральних та місцевих органах влади та органах місцевого самоврядування.

Під час створення й діяльності відповідних дорадчих інституцій мали бути враховані певні принципи:

1. Дорадчо-консультативні інституції мають спрямовувати свою діяльність на чітке означення потреб інвалідів шляхом з'ясування позицій об'єднань, що їх представляють, та можливості держави

задовольняти ці потреби. Усі без винятку учасники Ради як представники влади, так і організацій інвалідів мають бути свідомими необхідності прийняття непопулярних кроків (особливо в частині пільг та преференцій). Разом з тим, органи влади мають враховувати необхідність пошуку компромісу, а саме – визначаючись із прийняттям певних рішень, що потребують додаткових матеріальних, фінансових ресурсів, органи влади спільно з об'єднаннями інвалідів мають враховувати пріоритетність розвитку над збільшенням пільг чи преференцій. Члени дорадчо-консультаційних інституцій від органів влади повинні мати повноваження на втілення рішень зазначеної інституції, зафіксованих у відповідних нормативних документах.

2. При прийнятті рішень враховуватимуться інтереси усіх без винятку категорій осіб з інвалідністю, кого ця сфера стосується. У дорадчих органах мають бути представлені організації, що репрезентують більшість категорій інвалідів.

3. Визначення процедури залучення об'єднань осіб з інвалідністю. Власне, цей принцип перекликається із першим у частині паритетності членства у зазначених інституціях. Таким чином, органи влади, формуючи різноманітні дорадчі органи, мають враховувати позицію усіх без винятку об'єднань інвалідів та дати можливість їм самостійно визначитись із представниками до інституцій, що формуються. Визначаючи представництва об'єднань інвалідів, суб'єкти формування консультаційно-дорадчих органів мають керуватись попереднім принципом – урахування інтересів якомога більшої кількості категорій інвалідів. У цьому сенсі необхідний внутрішній діалог між об'єднаннями осіб з обмеженими можливостями принаймні національного рівня, наслідком якого стане узгодженість позицій щодо участі в експертних установах, дорадчих інституціях. На жаль, нині цей діалог виглядає малоімовірним. Очевидно, його реалізація залежатиме від якості роботи організації інвалідів для тієї категорії осіб, яку вона – організація – представляє. На сьогодні найбільш вірогідним є визначення критеріїв, за якими організація мала б можливість претендувати на членство в інституції.

Аналізуючи інституції за критерієм участі об'єднань інвалідів, варто зупинитись на діяльності найбільш впливової та представницької дорадчої інституції – Ради у справах інвалідів при Кабінеті Міністрів України, створеної Постановою КМУ 12 грудня 1994 року. Як свідчить преамбула документа, створення ради було ініціативою громадських організацій інвалідів, підтриманою Міністерством соціального захисту [5]. Метою новоствореного органу є сприяння координації діяльності міністерств і відомств у вирішенні проблем інвалідів. Раду очолював віце-прем'єр-міністр

України, до складу ради входили 11 представників центральних органів влади: заступник міністра соціального забезпечення, одночасно голова правління Фонду України соціального захисту інвалідів, завідувач сектору соціального захисту інвалідів та ветеранів апарату КМУ, заступник міністра культури, заступник міністра фінансів, заступник міністра освіти, заступник міністра охорони здоров'я, начальник головного управління медико-соціальної експертизи МОЗ, головний юрисконсульт Мінпраці, виконавчий директор Фонду соціального захисту інвалідів.

Таким чином, до першого складу ради входили уповноважені приймати рішення з питань політики щодо інвалідів. Однак не всі міністерства делегували відповідних представників, що могло негативно вплинути на ухвалені рішення. До ради входили вісім представників об'єднань громадян: представник Ради Федерації профспілок, двоє представників Союзу організацій інвалідів України, представник організації незрячих та глухих, представник організації «Союз Чорнобиль», представник організації ветеранів, представник організації воїнів-інтернаціоналістів. Хоча у складі ради проти прізвищ її членів від об'єднань громадян вказано «за згодою», викликає питання участь двох представників організації ветеранів, координаційний орган яких на той час вже існував [5]. Формально така кількість членів ради від організацій інвалідів не викликала жодних зауважень, проте не було враховано паритету членства, що ставило під сумнів ефективне існування координаційного органу. Крім того, не було вказано механізму визначення членів ради з числа представників громадських організацій, що за наявності інших об'єднань із всеукраїнським статусом могло викликати конфлікт.

У положенні вказувалось, що Рада у справах інвалідів при КМУ є «громадським консультативним органом, створеним з метою сприяння розв'язанню соціальних проблем інвалідів» [5]. У своїй роботі рада взаємодіє з центральними і місцевими органами державної виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями, Фондом соціального захисту інвалідів, громадськими організаціями інвалідів. Це ж положення вказує, що рада має право сприяти органам влади та об'єднанням громадян вирішувати питання правового, економічного, соціального змісту та інших, що стосуються соціально-трудової реабілітації інвалідів [5].

За дорученням Кабінету Міністрів України раді надані повноваження з контролю за дотриманням законодавства стосовно інвалідів, а також можливість виходити з пропозиціями до Кабінету Міністрів щодо його удосконалення. Рішення ради приймаються консенсусом та оформлюються у вигляді протоколу чи інших висновків. У цій частині якраз і відображені можливі внутрішні

конфлікти ради, а саме – відсутність паритету членства та наявність представників двох організацій, що потенційно може впливати на ухвалення рішень.

У своєму розвитку Рада у справах інвалідів пройшла кілька етапів, які характеризувалися зростанням її авторитету та впливовості. Зокрема, 1997 року головою ради було призначено міністра праці та соціальної політики, 1999 року цю посаду знову обійняв віце-прем'єр-міністр. Окрім того, змінювався кількісний склад громадських організацій інвалідів, а також якісний склад представництва від органів влади.

Остаточне формування ради у справах інвалідів було завершено 1 лютого 2006 року. Нове положення врахувало попередню проблему недостатньої компетенції ради, а саме: було чітко визначено, що головою ради є віце-прем'єр-міністр України, «до відання якого згідно з розподілом функціональних повноважень належать гуманітарні і соціальні питання. Заступником голови ради є керівник центрального органу виконавчої влади з питань праці та соціальної політики» [5]. Крім того, було врегульовано питання паритетності членства у раді.

Як зазначалося в документі, до складу ради «входять заступники міністра праці та соціальної політики, міністра охорони здоров'я, міністра освіти і науки, міністра фінансів, міністра економіки, міністра у справах сім'ї, молоді та спорту, міністра транспорту та зв'язку, міністра будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства, директор Фонду соціального захисту інвалідів, народний депутат України – представник профільного комітету Верховної Ради України з питань соціального захисту інвалідів (за згодою), представник структурного підрозділу Секретаріату Кабінету Міністрів України з питань соціального захисту інвалідів, а також представники всеукраїнських громадських організацій інвалідів, чисельність яких не перевищує кількості представників центральних органів виконавчої влади» [5].

Таким чином, рада отримала реальну можливість впливати на прийняття рішень, виходячи з прагнень організацій та можливостей держави. Разом з тим, залишилось невизначеним питання механізму забезпечення членства від об'єднань осіб з обмеженими можливостями, що за умови їх кількісного зростання могло призвести до певних конфліктів та ще більше загострювало боротьбу за впливовість кожного об'єднання.

За зразком ради у справах інвалідів створювалися й відповідні координаційні ради при обласних державних адміністраціях, зокрема Львівської та Чернігівської областей. Членство у зазначених радах теж враховувало паритетність членства та представництво різних категорій інвалідів.

Відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», центральним органом виконавчої влади, відповідальним за політику щодо інвалідів, визначено Міністерство праці та соціальної політики. Починаючи з 2005 року Мінпраці своїми наказами утворювало та реорганізовувало відповідні робочі групи з вирішення питань соціального захисту інвалідів. У 2009 році при Мінпраці було створено Громадську раду, серед комісій якої виділено й Комісію з питань інвалідів. Положення про Громадську раду вказувало на можливість участі у ній міністра та його заступників, натомість їх участь не була обов'язковою. Рада самостійно визначала кількість її членів [11]. Оцінюючи Положення про Громадську раду (принаймні формальну його сторону), доходимо висновку, що ефективність ради могла залежати лише від безпосередньої участі в її засіданнях очільників Міністерства.

До уповноважених урядових органів, що реалізують політику щодо інвалідів, належить і Фонд України соціального захисту інвалідів, котрий, акумулюючи кошти, зібрані у вигляді штрафних санкцій за нестворені робочі місця, фінансує заходи з реабілітації та зайнятості інвалідів. Положення про Фонд соціального захисту інвалідів, затверджене Кабінетом Міністрів України 2002 року, визначає участь у колегії Фонду Національної асамблеї інвалідів України, яка на той час заявила про статус «організації-парасольки», будучи створеною всеукраїнськими та місцевими громадськими організаціями інвалідів [6].

Одним із засобів, що мав би сприяти вирішенню проблеми зайнятості інвалідів, стала допомога спеціалізованим підприємствам, створеним громадськими організаціями інвалідів. Така допомога надавалась у формі безповоротної та поворотної фінансової допомоги, а також у вигляді певних податкових пільг та преференцій. Встановлена законодавством пільга чи дозвіл на отримання допомоги мали бути підтверджені Міжвідомчою комісією з питань діяльності підприємств та громадських організацій інвалідів, положення якої було затверджене урядом у 2000 році. До складу комісії входять по одному представнику від Мінпраці, Фонду соціального захисту інвалідів, Державної податкової адміністрації, Держмитслужби, Мінтрансу, Мінфіну, Мінекономіки, Держкомзему, а також народний депутат України – представник профільного Комітету ВРУ з питань соціального захисту інвалідів та представник, делегований громадськими організаціями інвалідів.

Для визначення представника з об'єднань інвалідів створювалась відповідна дорадча рада з представників організацій інвалідів. До її складу входило по одному представнику від організації інвалідів. На засіданні ради, власне, й обирали представника до

комісії [8]. Визначаючи типологію дорадчої ради при Міжвідомчій комісії, можна дійти висновку, що зазначена інституція може бути віднесена до першого типу. Адже суб'єктом утворення ради є міжвідомча установа та її діяльність спрямована на вирішення конкретних проблем: підтримка підприємств та організацій, що надають реабілітаційні послуги та працевлаштовують інвалідів. Тому й маємо певну специфічність зазначеної дорадчої ради.

Що ж стосується консультативно-дорадчих інституцій, котрі створювались задля вирішення конкретної проблематики, то їх становленню поклала початок Національна програма з реабілітації та зайнятості осіб з обмеженими можливостями, затверджена указом Президента України. За наслідками Національної програми було утворено координаційну раду з питань ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів, про що було видано відповідну постанову Кабінету Міністрів України, якою ж і затверджено положення про раду.

Згідно з положенням координаційна рада – дорадчий орган, утворений для координації роботи, пов'язаної із забезпеченням ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Крім того, положення регламентує склад та повноваження ради: керівництво радою здійснює голова, який за посадою є віце-прем'єр-міністр України. Голова ради має чотирьох заступників, які обіймають посади міністра праці та соціальної політики, міністра охорони здоров'я, міністра освіти і науки, а також за згодою голова Комітету ВРУ у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів [8]. До складу Ради входять представники Мінфіну, Мінпраці, МОЗ, МОН, Державного комітету у справах сім'ї та молоді, Національної академії наук, Академії педагогічних наук, Академії медичних наук, Миколаївської облдержадміністрації, які за розподілом функціональних обов'язків беруть участь у вирішенні питань, пов'язаних із забезпеченням роботи у сфері соціального захисту інвалідів, начальник відповідного управління Секретаріату КМУ, а також за згодою президент Товариства Червоного Хреста, президент Спілки громадських організацій інвалідів м. Києва (секретар Ради), голова правління благодійного товариства допомоги інвалідам та особам з інтелектуальною недостатністю «Джерела» та інші [8]. Утворення ради із включенням до неї об'єднань інвалідів свідчило про визнання їх ролі як експертних інституцій. Аналогічні ради були створені у Миколаївській, Рівненській та Чернігівській областях.

Національна програма з реабілітації та зайнятості осіб з обмеженими можливостями поклала початок інституції, що мала сприяти вирішенню проблеми освіти. Рада з питань освіти інвалідів затверджена відповідним наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства праці та соціальної політики України. У

мотивувальній частині наказу йдеться про необхідність підтримати пропозицію Національної асамблеї інвалідів України, Наукового товариства інвалідів «Інститут соціальної політики» та інших громадських організацій щодо створення при Міністерстві освіти і науки України та Міністерстві праці та соціальної політики України Ради з питань освіти інвалідів [9].

Доволі показовий той факт, що ініціаторами створення подібного органу є об'єднання інвалідів. У положенні про раду зазначено: Рада з питань освіти інвалідів «є громадським консультативним органом, створеним з метою сприяння вирішенню проблем освіти й професійної реабілітації людей з інвалідністю в Україні» [10]. До складу ради входили: 2 народні депутати, 11 представників центральних органів виконавчої влади, 3 представники профільних наукових закладів, координатор програми фонд ЮНІСЕФ, 5 представників громадських організацій інвалідів.

Наступним кроком зі створення експертних інституцій стало Примірне положення про «Комітети доступності», затверджене спільним наказом Міністерства архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства України та Міністерства праці та соціальної політики України [9]. Відповідно до положення, Комітет забезпечення доступності інвалідів та інших маломобільних груп населення до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури «є консультативно-дорадчим органом, який утворюється при місцевому органі виконавчої влади з метою координації роботи, пов'язаної зі створенням на відповідній території інвалідам, у тому числі інвалідам із зору та тим, які пересуваються у візках, а також дітям-інвалідам та іншим маломобільним групам населення, безперешкодного доступу до об'єктів соціальної інфраструктури (житла, громадських і виробничих будинків, будівель та споруд, спортивних споруд, місць відпочинку, культурно-видовищних та інших установ і закладів) і користування дорожньо-тротуарною мережею, транспортом, засобами зв'язку та інформації, в тому числі засобами, що забезпечують дублювання звуковими сигналами світлових сигналів, і пристроями, що регулюють рух пішоходів через транспортні комунікації. До завдання «Комітетів доступності» входили як здійснення громадського контролю, так і аналітична та експертна робота, а також надання пропозицій щодо поліпшення доступності середовища [9].

Склад комітету доступності формується з числа представників місцевих органів виконавчої влади, структурних підрозділів, на які покладено вирішення питань будівництва та архітектури, благоустрою, житлово-комунального господарства, промисловості, розвитку інфраструктури, транспорту, зв'язку та інформатизації, інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю,

праці та соціального захисту населення тощо, комісії органів місцевого самоврядування (з благоустрою та архітектури), служб Укрінвестекспертизи, громадських організацій інвалідів, у тому числі по одному представнику від Національної асамблеї інвалідів України та інших громадських організацій інвалідів, що представляють інтереси інвалідів опорно-рухового апарату, зі слуху та зору та фізичних осіб (за їх бажанням). Чисельність представників громадських організацій інвалідів та фізичних осіб повинна становити не менше половини загальної кількості членів комітету доступності. Представники громадських організацій інвалідів делегуються зборами таких об'єднань громадян, що засвідчуються відповідним протоколом [9].

З наведеного положення видно, що механізм прописано досить детально. Той факт, що «Комітет доступності» очолює голова, який за посадою є заступником голови місцевого органу виконавчої влади, до компетенції якого належать питання будівництва та благоустрою (за згодою), свідчить про значні можливості комітетів впливати на вирішення проблем доступності середовища для інвалідів.

«Комітети доступності» попри їхній рекомендаційний характер усе ж закладали основу для дієвої участі об'єднань осіб з обмеженими можливостями як експертних установ, а також забезпечували присутність представників відповідних управлінь органів влади. Це давало можливість виробляти рішення, виходячи з можливостей місцевих бюджетів чи приватних структур.

Висновки. Законодавство та міжнародні норми зобов'язують Україну забезпечити участь організацій інвалідів у виробленні та прийнятті рішень з питань соціальної політики. Така участь має ґрунтуватись на принципах: паритетності членства, представлення якомога більшої кількості категорій осіб з обмеженими можливостями та узгодженості позицій об'єднань інвалідів.

Консультаційно-дорадчі інституції створюються за суб'єктом творення – для вирішення загальних питань політики (Рада у справах інвалідів при Кабінеті Міністрів України, Громадська рада при Міністерстві праці та соціальної політики України), а також за об'єктом – проблемою, на вирішення якої має працювати інституція (Міжвідомча координаційна рада з питань ранньої соціальної реабілітації інвалідів, Рада з питань освіти інвалідів, «комітети доступності»).

Основною проблемою діяльності консультаційно-дорадчих інституцій є повноважність ухвалених ними рішень, які повинні враховуватись суб'єктами політики, здатність до компромісу між потребами осіб з інвалідністю та можливостями задоволення зазначених потреб. Неврахування цих принципів девальвує дорадчі структури та сприяє пошуку інших, навіть неформальних шляхів вирішення проблем осіб з обмеженими можливостями.

1. Гірман А. П. Особливості політичної участі осіб з функціональними обмеженнями у сучасному політичному процесі в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. Політичних наук: спец. 23.00.02 “політичні інститути та процеси” / Гірман Алла Павливна; Дніпропетровський. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2006. – 22 с. 2. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 р. // Вісник Верховної Ради – 1991 р. – № 21. – С. 15. 3. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» / – К.(б.в.) 2006. – 54 с. 4. Конвенція про права інвалідів. Ратифікована Законом України від 16.12.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 5. Постанова Кабінету Міністрів України від 1.02.2006 № 79 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 837 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 6. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2002 № 1434 «Про затвердження Положення про Фонд соціального захисту інвалідів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. 7. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2000 № 1888 «Про утворення Комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 8. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2002 № 627 «Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 9. Наказ Міністерства архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерства праці та соціальної політики України від 08.09.2006 № 300/339 «Про затвердження Типового положення про комітети забезпечення доступності інвалідів та інших маломобільних груп населення до об’єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктур» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 10. Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства праці та соціальної політики України від 07.07.2003 № 443/191 «Про створення при Міністерстві освіти і науки України та Міністерстві праці та соціальної політики України Ради з питань освіти інвалідів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 11. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 19.10.2009 р. № 388 «Про Громадську раду при Міністерстві праці та соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessid=12251EE8537EA4553AB32D2990BA6CA2?art_id=98187&cat_id=98185.